نەورۆز جەژنی نەتەوەیی گەلی کوردستانە

نوسینی : عبدالرحمن صديق

هەموو ساڵێك و، وەکو پیشەی سەدان ساڵی لەمەوبەری گەلەکەمان، لەسەر لوتکەی چیاکان و گردو تەپۆلکەو شوێنە بەرزەکاندا، لە ئێوارەی رۆژی پێش نەورۆزدا، ئاگری سەرکەوتن دەکەینەوە، بۆ یادی سەرکەوتنی شۆڕشی کاوەی ئاسنگەرو، کۆتایین هاتنی لاپەڕەیەکی زوڵم و زۆرداری لە مێژووی نەتەوەکەمان دا، ئەو نەتەوەیەی لەم رۆژەو لەم جەژنەدا بۆ تەواوی دنیا ئاشکرای دەکات کە گەلێکی سەربەخۆی خاوەن ناسنامەی تایبەتی خۆیەتی.

هەر لەبەر ئەمەشە رژێمە دەسەڵاتدارەکانو دام و دەزگا سەرکوتکەرەکانیان هەمیشەو بەتوندی روو بەڕووی ئەم ئاگرە بوونەتەوەو، لە هەر کوێیەك کرابێتەوە، هەوڵی کوژانەوەیان داوە. ناحەزانی گەل و نەتەوەکەشمان، کاتێك لەم هەوڵە ناڕەوایەیاندا سەرکەوتنیان بەدەست نەهێنابێت ، پەنایان بردۆتە بەر (ئایین) و لەپەنای (ئایین)دا ویستوویانە، جۆش و حەماسەتی گەلەکەمان بۆ بۆنەو جەژنە نەتەوەییەکانی سارد بکەنەوە لە رێگەی هەندێ قسەی ناڕەوای وەك ئەوەی کە رەواجیان پێ دەدا گوایە نابێت بە نەورۆز بووترێت جەژن و، نەورۆز لەمێژووی ئیسلامدا نەبووەو، نەورۆز ناشێت بۆ ساڵنامەو رۆژمێرو، ئاگر کردنەوەی نەورۆز داهێنراوەو، زۆر شتی نا رەوای تری وەك ئەم قسەو قسەلۆکانە!! ئەمەش لەکاتێکدا لە سەرتاسەری جیهانی ئیسلامییدا تەواوی وڵاتان، رۆژێکیان بۆ ئاهەنگ گێڕان تەرخان کردووەو، ناویشیان لێناوە (جەژنی نیشتمانی).

بەڵام بۆ ئێمەی کورد، کە نەتەوەیەکی دێرینی جیهان و ناوچەکەین و، کوردستانیشمان لانکەی دووەمی مرۆڤایەتی یە، هێشتا لێرەو لەوێ لەگەڵ داهاتنی جەژنی (نەورۆز)دا، کە جەژنی نەتەوەیی گەلی کوردستان و سەری ساڵی تازەی کوردیمانە، گوێمان لە هەندێ قسەی وەك ئەوانەی ئاماژەمان بۆ کردن، دەبێت.

جا بۆ رەواندنەوەی ئەو تۆمەت و هەڵە گومانانە سەبارەت بەم جەژنە نەتەوەییە گرنگەمان، وا چاکە یەکە یەکە وەڵامیان بدەینەوە:-

یەکەم: هێشتا هەندێك لە مەبەستی ئەو فەرموودەیەی پێغەمبەر نەگەیشتوون کە دەفەرموێت:

(إن لكل قوم عيدا وهذا عيدنا) رواه البخاري ومسلم

بۆیە وا بڕیار دەدەن کە جگە لە هەردوو جەژنی (رەمەزان) و (قوربان) رۆژێکی تر نیە پێی بڵێن جەژن، ئەمەش لە راستیدا وا نیە، چونکە ئەگەر بڕوانینە ئەو سەرچاوانەی کە شەرحی (صحيح البخاري) دەکەن، وەکو (فتح الباري) و (عمدة القاري) و (ارشاد الساري) ، ئەوا لە راڤە کردنی ئەم فەرموودەیەدا دەڵێن: (في قوله هذا عيدنا : وهو يوم

الاضحى) ، واته: له هەر ئاینێكدا جەژنێك هەیه كه به ناوێكەوه ناو دەنرێت، بەڵگه بۆ ئەمەش ئەوەیه كه وشەی (مله) واته (دین)، واته جەژنی (رەمەزان)و (قوربان) بەم پێیه ئەو دوو جەژنەن كە ئاینەكەمان بۆی داناوین و، (جەژنی ئایینی) نەتەوەكەمانە، ئەو بۆنەو یادو رۆژانەش كه تیایاندا گەل و نەتەوەكەمان له زوڵم ستەم رزگار بووه یان دەبێت ، دەچنه ریزی جەژنه نەتەوەییەكانمانەوه.

(نەورۆز)یش كه لەدروست بوونی دەوڵەتی (ماد)ەوه، كردوومانەته سەرەتای ساڵی كوردیمان، گەورەترین جەژنی نەتەوەییمانە.

بۆیه له ئاینی ئیسلامدا دەتوانرێت به هەر بۆنەیەكی تر بوترێت جەژن، وەك جەژنی لەدایك بوون و جەژنی دایك و جەژنی ئافرەتان و جەژنی نەتەوەیی و نیشتمانیی.. لەم بارەشەوه مامۆستا (عبدالكریم حمادي الدیان) له گۆڤاری (التربیة الاسلامیة)دا له وەڵامێكدا دەڵێت: (اما تسمیته عیدا فلیست حراما ولا مكروهة، الا اذا اعتقدوا ان ذلك الیوم عید وضعه الشارع). واته: ناولێنانی به جەژن حەرام نیه (مكروه)یش نیه، تەنها لەو كاتەدا نەبێت كە ئەو جەژنه به جەژنێكی ئاینیی خوا كرد بزانرێت.

لێرەوه ئەوه روون دەبێتەوه كه هەردوو جەژنی (رەمەزان) و (قوربان) جەژنی ئاینیین، چونكه خوای گەوره بۆ موسڵمانانی قەرار داوه، بەم پێیەش ئێمەی كورد، وەكو گەلێكی موسڵمان ئەو دوو رۆژه دەكەینه جەژن و، (نەورۆز)یش جەژنی نەتەوەییمانەو وەكو نەتەوەی كورد، ئەو رۆژه دەكەینه جەژن، چونكه رۆژی سەركەوتنی گەلێك و، له دایك بوونی ئیرادەی نەتەوەیەك و، سەربەخۆبوونی بڕیاریەتی، بۆیه هەموو ساڵێك لەم رۆژەدا یادی دەكەینەوەو دەیكەینه جەژن.

هەر ئەمەشه پێناسەی زانای بەناوبانگ (ابن تیمیه) له كتێبی (اقتضاء الصراط المستقیم)دا بۆ وشەی (العید)، كه دەڵێت: (العید: اسم لما یعود من الاجتماع العام علی وجه معتاد عائد اما بعود السنة او بعود الاسبوع او الشهر او نحو ذلك).

دووەم: زۆربەی كات و، له ماوەی حوكمڕانی ئیسلامیدا، ئەم بۆنەیه هەر زیندوو بووەو، له پاڵ هەردوو جەژنه ئاینییەكەدا بایەخێكی زۆری پێدراوەو، له رۆژی (نەورۆز)یشدا خەڵكی خواردن و شیرینیان بەسەر یەكتردا بەخشیوەتەوه ئاهەنگی گەورەشیان بۆ ساز داوەو، رۆژێكی ئەوەنده خۆش بووه، تا ئەو رادەیەی كه (ئیمامی عەلی كوڕی ئەبو تالیب) حەزی كردووه هەموو رۆژێك (نەورۆز) بێت، وەك له بەرگی دووەمی كتێبی (التراتب الاداریة او نظام الحكومة النبویة)ی (عبد الحي الكتاني)دا هاتووه كه:

(جيء الى علي بفالوذج، فاكل منه ، وقال ما هذا ؟ قالوا، نور النيروز، فقال: نوروزنا في كل يوم).

له سەردەمی ئومەویەکانیشدا، (نەورۆز) کراوەتە سەرەتای ساڵ و باج و دەرامەتی دەوڵەتیش بە پێی سەرەتای ساڵ و لە نەورۆزدا کۆکراوەتەوە.

هەر لێرەشەوە، ئەو ناوچانەی کە لە وەرزی بەهاردا، بەروبومیان نە ئەهاتە بەرهەم و ئامادەی باجدان نەئەبوون، ئەیانویست (نەورۆز) نەکرێتە سەری ساڵ یان دوا بخرێت بکەوێتە کۆتایی بەهارو سەرەتای هاوینەوە، کە داواکەشیان جێ بەجێ نە ئەکرا، ئەچوون تۆمەت و قسەی ناڕەوایان بۆ (نەورۆز) دەهۆنیەوەو هەڵدەبەست.

ئەم راستی یەش ئاماژەی بۆ کراوە لە لایەن ئیمامی (البیرونی)یەوە لە لاپەڕە (216 – 217)ی کتێبی (الاثار الباقیة)دا، کە دەڵێت: (ان الملاك اجتمعوا في عهد هشام بن عبدالملك الاموي، وشكوا الى عامله (خالد بن عبدالله القسري) و شرحوا له ما يجدوه من الصعاب و سألوه ان يؤخر (النوروز) شهرا فأبى).

هۆی ئەم داوایەشیان ئەوەبوو کە باسمان لێکردو، (د. حسن ابراهیم حسن) لە لاپەڕە (355)ی (تاريخ الاسلام)دا دەڵێت: (لان التقويم الجديد قدم يوم النوروز، فكان يجيء، والزرع اخضر في الوقت الذي يجب ان يدفع فيه الضرائب).

لەسەردەمی عەبباسیەکانیشدا، نەورۆز کراوەتە گرنگترین جەژنی رەسمی و، لەم بارەیەوە لەبەرگی دووەمی (تاريخ الاسلام)ی (د.حسن ابراهیم)دا، دەربارەی نەورۆزەوە دەڵێت: (اصبحت من اهم اعيادهم الرسمية في العصر العباسي الاول).

بۆ دڵنیا بوونیش لەوەی کە هەردوو جەژنی (رەمەزان)و (قوربان)مان ناونا بە جەژنی ئاینیی موسڵمانان، لە لاپەڕە (354)ی هەمان سەرچاوەدا دەڵێت: (وكان الخلفاء يحتفلون بالعيدين احتفالا دينيا، فيؤمون الناس في الصلاة ويلقون عليهم خطبة في فضايل العيد و ما يجب على المسلمين اتباعه للمحافظة على شعائر الاسلام).

دە با ئێمەش زیاتر لە جاران بایەخ بەم بۆنە نەتەوەییەو، تەواوی بۆنە نەتەوەییەکانی ترمان بدەین و، تیایاندا شانازی خۆمان بە کوردستانی بوونمان دووپات بکەینەوە، کە ناسنامەیەکی خوا کردەو، خۆی پێی بەخشیوین.

سێ یەم: جێگەی خۆیەتی لێرەداو، لەبەر زۆر هۆی زاتی و بابەتی، جەخت لەسەر ئەوە بکەینەوە کە ساڵنامەی کوردی و بەکار هێنانی لە فەرمانگەو دام و دەزگاکانی هەرێمی کوردستان و، لە ژیانی رۆژانەی کارو ئیشدا، هەنگاوێکی مێژووییەو پێویستە کاری بۆ بکرێت، چونکە ساڵنامەی کوردی زیندوو کردنەوەی مێژووی سەدان ساڵەی لەمەوبەری نەتەوەکەمانەو، لە رووی ئاوو هەواو کەش و بارو دۆخیشەوە بۆ کوردستان زۆر گونجاوەو، بەکارهێنانیشی ئاسایی و ئاسانترەو، ناوی مانگەکانیشی دەلالەت لە بارودۆخی ئەو چەند رۆژە دەکەن، بۆ نموونە:

(نەورۆز) و (گوڵان) و (جۆزەردان) مانگەکانی بەهارن و ، (پوشپەڕ) و (خەرمانان) و (گەلاویژ) مانگەکانی هاوینن و، (رەزبەر) و (گەڵا ریزان) و (سەرماوەز) مانگەکانی پایزن و، (بەفرانبار) و (ریبەندان) و (رەشەمە) مانگەکانی زستانن.

شەش مانگی یەکەمی ساڵەکەش ، رۆژەکانی هەر مانگێکی (31) رۆژەو، شەش مانگی دووەمی ساڵەکەش، رۆژەکانی هەر مانگێکی (30) رۆژە، جگە لە (رەشەمە) کە (29) رۆژەو، چوار ساڵ جارێك دەبێتە (30) رۆژ.

چوارەم: بۆ ئەوانەش کە دەیانەوێت بەرگێکی نا شەرعی بکەن بە بەری بۆنە نەتەوایەتیەکانماندا ، وەك ئەوەی کە هەندێك کەس دەڵێن ئاگری نەورۆز رەهەندێکی دینیی هەیەو بۆ پەرستن کراوەتەوە، کە ئەمەش بۆچوونێکی هەڵەیەو دوورە لە راستییەوە، چونکە دۆست و دوژمن لەو راستیە دەگەن کە کردنەوەی ئاگری نەورۆز تەنها رەهەندێکی سیاسی هەیەو، نیشانەو هێمایەك بووە بۆ گەیاندنی هەواڵی سەرکەوتنی شۆڕشەکەی (کاوە) بە ناوچەکانی دەوروبەری و، ئێستاش هەر هەمان ئەو رەهەندە سیاسیەی جارانی هەیە، تەنانەت بێگانەیەکی وەکو (د.کۆنتەر وشنەر) لە کتێبی (احفاد صلاح الدين الايوبى)دا کە لە لایەن (عبدالسلام مصطفى)وە کراوەتە عەرەبی دەڵێت: (لكن عملية اشعال النيران عند الكورد، هي عملية سياسية بحتة، فهي اشارة واضحة على رغبة الكورد في اعلان كونهم شعبا مستقلا بذاته.. ولذلك المغزى السياسي تتم مراقبة عملية اشعال النيران و منعها ومطاردة القائمين بها من قبل اجهزة الشرطة والامن في البلاد المعنية).

لێرەوەو لە هەموو ئەمانەی پێشەوە، بۆمان دەرکەوت کە:

ئاگری نەورۆز رەهەندو ئاماژەیەکی سیاسییەو، هێمای سەربەخۆیی ناسنامەی نەتەوایەتیمانەو، (نەورۆز)یش جەژنی نەتەوەیی گەلەکەمانەو، هەردوو جەژنی (رەمەزان) و (قوربان)یش جەژنی ئاینیی نەتەوەکەمانەو، (ساڵنامەی کوردی)یش بەرجەستە کردنی خواستێکی مێژوویی نەتەوەییمانە.

نەورۆز لە دیدی زانایانی ناوداری کوردستانەوە

گەلی کوردی موسڵمان لەهەموو زەمان و سەردەمێکدا، کارو کردەوەو رەفتارو گوفتارو بۆنەو ئاهەنگ و شین و شایی و خۆشی و ناخۆشیەکانی خۆی دەخاتە ژێر پرسیاری شەرع و، لە رێگەی زانایانی لێزان و خوێندەواریشەوە، وەڵامی پرسیارەکانی وەرگرتۆتەوە.

(مامۆستا مەلا عەبدوڵڵا ساڵح) نامیلکەیەکی (19) لاپەڕە (14-19)یشی بەزمانی عەرەبییەو، ژمارەی

سپاردنی (517)ی ساڵی (1971)ی زایینی دراوەتێ و، لە چاپخانەی (کامەرانی) لە سلێمانی چاپکراوە.

نووسەر لە پێشەکی کتێبەکەیدا دەڵێ : (هەر لە زووەوەو لە کاتێکی کۆنەوە، وتەو باسی ئاگری نەورۆز کە هاتبێتە پێشەوەو، پرسیاری دروستیی و نادروستیی بەجێهێنانی یاسای نەورۆز کرا بێ، بەشێکی کەم لە خوێندەوارە زانا بەڕێزەکانمان وەرامی راستەقیینەی دروستیان داوەتەوە، بەڵام بەداخەوە کە وەڵامەکە یان هەر بەدەم بووە، نەخراوەتەوە سەر کاغەز هەتا دەنگی دروستیی بەناو گەلا بڵاو بێتەوە، وە خەڵك بەتایبەتی هۆزی کورد بە بڕیارەکەیان، بیروباوەڕی روون بوو بێتەوە، وە دڵ دامەزراو بوو بێ) *(بڕوانە ل3).

پاشان دەڵێت: (دوای گەڕان و لێکۆڵینەوە لە پەڕاوە ئاینییەکان، سوپاس بۆ خوای مەزن، وە بە یارمەتی ئەو، ئەوا بڕیاری ئاگر کردنەوەو شادی کردنی جەژنی نەورۆزم لە پەڕاوە ئاینیەکانا بە مەزەی شافیعی و مەزەبی حەنەفی دەرهێنا، وە بەزمانی کوردی و عەرەبی بڵاو کردەوە، هەتا کەس، چی کوردو، چی برا عەرەبە بەڕێزەکانمان سوودو کەڵکی لێ وەربگرن). (ل4-5).

پاشان هەر لە بەشە کوردییەکەی نامیلکەکەدا دەڵێت:

(ئەم جەژنەش وەکو هەمووکمان ئەیزانین جەژنی یاد کردنەوەی رۆژێکە کە رۆڵەی کوردی نەبەز کاوەی ئاسنگەری دلێر قەومێکی رزگار کرد لە جەوری زوحاکی خوێنمژی بەدناو...). (ل6)

پاشان دەڵێت: (بۆ ئەوەی ئەو هەواڵە خۆشە کە بەزووترین کات بڵاوبێتەوە بە هەموو وڵاتانا، لە هەموو جێگایەکدا بەتایبەتی لە شوێنە بەرزەکاندا ئاگر کرایەوە، هەتا دێ دوورەکانیش گورج پێ بزانن). (ل7)

پاشان دەنووسێت: (بەم رەنگە تێگەیشتین کە ئەم ئاگرەی کە ئێستا لە نەورۆزدا ئەکرێتەوە، یادی ئەو ئاگرەیە کە لەو کاتەدا هەواڵی پێ بڵاو کراوەتەوە، وە ئاگر پەرستیی و ئاگری مەجوسیەت نییەو، بەو ناوەوە ناکرێتەوە...). (ل7)

پاشان دەڵێت: (1-ئەڵێن ئاگر کردنەوە لە نەورۆزدا مەجوسیەت و ئاگرپەرستییەو ئەمەش کوفرە.)

2-جەژنکردن لەرۆژی نەورۆزدا چونکی رێکەوتی جەژنی مەجوسیەکان دەکات، ئاگر کردنەوە پەیڕەوی کردنە بۆ مەجوسیەکان...). (ل9)

3-تێکەڵ بوونی ژن و پیاو). (ل9)

پاشان دەڵێت: (بێینە سەر وەڵامدانەوەی ئەو سێ هۆیە کە جەژنی نەورۆزی پێ کفر یان حەرام کرا بوو:

1-ئاگرکردنەوە خۆی بۆ خۆی لە هیچ کاتێك و لەهیچ شوێنێکدا نەکفرە، وە نە حەرامە، چونکی ئەگەر

ئاگرکردنەوە لە حەددی زاتی خۆیا کفر یان حەرام بوایە، ئەبوو دیانەتی ئیسلامیی ئەو ئاگرەی کە برا عەرەبە بەڕێزەکانمان چەنای چەن ساڵە لە پێش ئیسلامیەتەوە هەتا ئێستا لەسەر جێگا بەرزەکان کردویانەتەوە بۆ میوانداریی، هەتا خەڵك بەدەم ئاگرەکەوە بچێت، وە ببێ بە میوانیان، ئەبوو دیانەت ئەو ئاگرەی حەرام بکردایە، وە مەنعی بکردایە، وە دووبارە ئەبوو دیانەتی ئیسلامیی ئەو ئاگرانەی حەرام بکردایە، کە ئەکرانەوە لەسەر کێوەکان وە لەجێگای بەرز بۆ نیشانەی بینینی مانگی یەك شەوە یان بۆ گەیاندنی هەواڵی جەژنەکان، وەکو لە کێوی (گڵەزەردە) ئاگر نەکرایەوە بۆ بینینی مانگ، وە لە سلێمانی بەو ئاگرە ڕۆژوویان ئەگرت یان جەژنیان ئەکرد..). (ل9)

2-(ئەڵێی جەژنی نەورۆز ڕێکەوتی جەژنی مەجوسیەکان ئەکات.. من ئەڵێم جارێ جەژنی مەجووسی لە یەکەم ڕۆژی ئەوەڵی بەهارا نییە، بەڵکو بەلانی کەمەوە (دە) ڕۆژ لە پێش جەژنی نەورۆزایە.. لەلایەکی ترەوە با بڵێین جەژنی نەورۆز ڕێکەوتی جەژنی مەجووسی ئەکات.. ڕێك ئەکەوێ کە جەژنی دینی خۆشمان جەژنی ڕەمەزان یان قوربان ڕێکەوتی نەورۆز ئەکەن، ئەبوو دیانەتی ئیسلامیی خۆشیی لەو جەژنانەدا کە ڕێکەوتی نەورۆز ئەکەن حەرام بکردایە، قەت لە هیچ پەڕاوێکی ئاینیدا شتی وات دیوە، یان لە هیچ زانایەکی ئاینی وتەی وات بیستووە؟). (ل11)

3-(هۆی سێیەمت تێکەڵ بوونی ژن و پیاوە، بەڵێ منیش لەگەڵتام کە تێکەڵبوونی ژن و پیاو بەو چەشنە حەرامە، بەڵام ئەم تێکەڵبوونە حەرامێکی (عارضي)یە واتە لەولاوە پەیدا ئەبێ وە دێتە سەر جەژنەکەمان، ئەگینا جەژنەکەمان لەخۆیا حەرام و ناڕەوا نیە، ئەمە لەلایەکەوە، لە لایەکی کەوە ئەگەر تۆ شتی (عارضي) واتە لەولاوە پەیا بوو ئەکەی بە بەهانەی حەرامیی ئیشێ کە لەخۆیا حەڵاڵە، ئەبێ جەژنە دینیەکانی خۆشمان وەکو جەژنی ڕەمەزان و قوربان و جەژنی خەتەنە کردن و ژنهێنان و مەولود کردن، هەموویان حەرام بکەی لە بنەڕەت بەخوات سوێند دەدەم کام جەژن و شادییەك لەم جەژنە دینییانەمان تێکەڵ بوونی ژن و پیاوی تیا نیە؟ .. لەگەڵ ئەمیشا بیستووتە لە زانا دینییەکان کە (فتوی) بڕیاری حەرامی ئەم جەژنانەیان دابێ؟..). (ل11)

ئینجا (مامۆستا مەلا عەبدوڵڵا ساڵح) ئەم قسانەی خۆی لە دەقێکی عەرەبیدا دادەڕێژێ بەم شێوەیە لەسەر کاغەزێك (کە وێنەیەکم لە لایە) دەڵێت:

(اذن فخروج شعب الى يوم النوروز و اظهار الفرح والسرور فيه للسبب الذي بيتناه بدون وجود اي قصد من المقاصد السيئة وبدون وجود كفار يدخل معهم ويتحاببهم او يتهادى معهم او يدخل متعبداتهم وبدون ان يجيء ببال احد،

احدى هذه المنكرات ، كيف يكون كفرا وقد قال (صلى الله عليه وسلم) (إنما الاعمال بالنيات وإنما لكل امريء ما نوى) ولا سيما ان الشعب الكردي بصورة عامة ليس معروفا بسوء العقيدة، بل انه اكثر تمسكا بالديانة الاسلامية من باقي الشعوب والقوميات الاخرى، فكيف يكون احتفالهم بعيدهم النوروز، الخالي من تلك المنكرات ، اثما فضلا عن كونه كفرا.؟.

هذا ما استنتجته من الكتب وارجو من سادة العلماء الكرام لفت نظري اذا يرون مخالفة شرعية فيما ذكرته، وتأييدي فيما اذا كنت مصيبا ولكم الاجر والثواب).

1970/3/31

عبدالله صالح اسماعيل

الكاتب الاول ا لاضافي في محكمة جزاء كركوك

فەرموون با بزانین وەڵامی زانایانی بەڕێز چۆن بوون (وێنەی وەڵامەکانم بە خەتی دەستی زانایان لەلایە).

1 – شێخ محەمەدی خاڵ: بەدەستخەتی خۆی لە بەرواری 1970/4/16 نووسیویەتی بۆی:

(خوێندەوارانی خۆشەویست: ئەمەی جەنابی مەلا عەبدوڵڵا نووسیویەتی راستە، وە رێکی ئارای زانایانی ئیسلامە).

2 – شێخ مستەفا شێخ نەجیب قەرەداغی، مامۆستا لە مزگەوتی (مەلا عەبدولرەحمان عازەبانی) نووسیویەتی:

(ان ماجى عليه الفاضل (الملا عبدالله) من عدم الكفر والاثم والحرمة الذاتية حق لاريب فيه، نعم ان موافقته دائما لشعار عباد المجوس يقضي الى كونه مكروها كما تكره الصلاة في الاوقات لموافقة عباد الشمس ، والعلة المذكورة موجودة هنا، هذا ما لدي والله تعالى اعلم).

3 – عەبدول حەمید ئەتروشی (قازی یەکەم) لە بەغدا دەڵێت: (لقد اطلعت ما كتبه الاستاذ ملا عبدالله، فوجدته موافقا للاصول الشرعية فأهنؤه على ذلك ، وفقه الله لكل خير).

4 – شێخ محەمەد قەرەداغی بەڕێوەبەری (معهد)ی سلێمانی ئەوساو، مامۆستا لە مزگەوتی گەورەی سلێمانی، ئەوسا، دەڵێت: (ان ما حرره الاستاذ الفاضل عبدالله صالح اسماعيل هو الموافق للحق المطابق لواقع الدين الاسلامي الحنيف السمح. هذا الدين الذي جاء للعرب والعجم والاحمر والاصفر والابيض والاسود. انه دين يسر وسرور ودين علم وعقل يبشر الناس ولا ينفرهم يقربهم ولا يبعدهم، يوحدهم ولا يفرقهم، دين واضح المعالم سهل التقبل، فطرة الله التي فطر الناس عليها، هذا الدين ارفع من ان يعتبر امثال هذه الامور (الاحتفال بالاعياد القومية والوطنية) كفرا، بل وحتى اثما و حراما، ومن يقول خلاف ذلك فانه لم يفهم روح الاسلام ولا تعاليم شريعته السمحاء).

5 – مەلا سەید حەسەن ئیمامی مزگەوتی (نائب اوغلی) کەرکوك لەو زەمانە، نوسیویەتی: (ان ما حرره الملا عبدالله موافق لدين الاسلام وغير موجب للكفر والاثم، ولا نكفر احدا من اهل القبلة، ولذا وقعت عليه).

6 – مامۆستا حاجی مەلا (عبدالله)ی چرۆستانی مامۆستا لە مزگەوتی (مەولانا خالد) لەو کاتە (1970/4/13) دەڵێت:

(ان ما حرره الفاضل الملا عبدالله افندي من التفصيلات الرائعة والتحقيقات الفائقة لا غبار عليها..).

7 – مەلا (عبدالرحيم ميرزا) مامۆستا لە مزگەوتی (شێخ سەلام) لەو زەمانە لە بەرواری (1970/4/2) نووسیویەتی: (ما حرره الملا عبدالله ، حفظه الله، موافق للكتب المعتمدة في مذهبي الشافعي والحنفي، وينبغي الاعتماد عليه..).

8 – حاجی مەلا (معروف عبدالكريم) مامۆستای ئەوسا لە مزگەوتی (بن تەبەق) دەڵێت: (ان ما حرره الفاضل الملا عبدالله، وفقه الله، موافق للكتب المعتمدة في مذهبي الشافعي والحنفي فيلزم الاعتماد عليه لكن قد يترتب عليه الاثم في سائر الحفلات والسرورات بأمر خارجي ، اعاذنا الله من الكفر والعصيان وحفظنا من سائر الذنوب).

9 – حاجی مەلا (عبدالسلام)ی مامۆستای ئەوسا لە مزگەوتی مامۆستا (مەلا حوسینی پیسکەندی) ئەو زەمانە، نووسیویەتی: (ان ما حرره الفاضل الملا عبدالله، وفقه الله، موافق للكتب المعتمدة...).

ئەمانەی لە پێشەوە ئاماژەمان بۆ کردن، رای زانایانی بەڕێزی ئەو سەردەمەی ساڵی (1970) بوون لەبارەی ئەو روونکردنەوەی مامۆستا (مەلا عەبدوڵڵا ساڵح) سەبارەت بەوەی کە نەورۆز بۆنەیەکی نەتەوەیی کوردەو، ئاگری نەورۆزیش، ئاماژەی سەرکەوتنی شۆڕشی کاوەی ئاسنگەرە بەسەر زوڵم و ستەمداو، نەورۆزیش سەری ساڵی نوێی کوردییە، خۆی لەخۆیدا بۆنەیەکی رەوایەو، ئەگەر شتی نائاسایی و نا پەسەندیش – خوا نەخواستە – لەهەر بۆنەیەکدا رووبدات، نابێت بەو هۆیەوە، بۆنەو جەژنێکی نەتەوەیی گەلەکەمان لەکەدار بکەین.

لە کۆتاییدا حەز دەکەم ئاماژە بەوە بکەم کە هەندێك لە خوێنەران لەنێو کتێبە کۆنەکاندا رێیان لە هەندێ (فتوی) دەکەوێت کە دژ وەستاوەتەوە لەگەڵ نەورۆز، ئەوانە دێن هەمان ئەو قسانە دەڵێنەوە، بەڵام لەراستیداو لەشەریعەتی ئیسلامدا (الفتوى تقدر زمانا و مكانا و اشخاصا) بنەمایەکی زۆر رەسەنە.

بۆ نمونە: راستە (ابن تيمية) لەگەڵ ئاهەنگی نەورۆزو میهرەجان و ئەوانی تردا نییەو، لە کتێبی (اقتضاء الصراط المستقيم..)دا ئاماژەی وای کردووە ، بەڵام با بپرسین: بۆچی لە زەمانی ئیمامی عەلی و، ماوەی حوکمی ئەمەویەکان و عەباسییەکاندا، گرفتیان لەگەڵ نەورۆزدا نەبووەو، بۆچی لە زەمانی (ابن تيمية)دا، نەورۆز بە

(سلبی) قسەی لەسەر هەبووە، لە کاتێکدا دەڵێن (ابن تیمیە) خۆی بە رەچەڵەك کوردە!!

لەوەڵامدا دەبێت بزانین کە ئەو (دوو) سەردەمە لەیەکدی جودا بوونە، بۆیە دوو هەڵوێستی شەرعیی جیاواز هەبووە لە زەمانی ئیمامی عەلی و ئەمەوییەکان و عەباسییەکاندا، ئیسلام دەوڵەتبووە، بەهێز بووە ، رێگە نەبووە بۆ (بدعە و خورافات) بۆیە کەس لەوە نەترساوە بەهۆی نەورۆزەوە خەڵك ئاگر بپەرستێت.

بەڵام (ابن تیمیە) کوڕی زەمانێکی دییە، کاتێك دەوڵەتی عەبباسی رووخا ساڵی (656)ی کۆچی بەرامبەر (1258)ی زایینی بووە، واتە مەغۆل هات و هۆلاکۆ هات و، دەوڵەت نەماو، عەقیدە کەوتە خەتەرەوە، (ابن تیمیە) دوای شەش ساڵ لە رووخانی دەوڵەتی عەباسی لە دایك دەبێت و، لە سایەی سەردەمە تاریکەکانی مەغۆلدا پێدەگات لەو سەردەمەدا راستی کردووە، کە پێویستە عەقیدە بپارێزرێت و ئاگری نەورۆزو عەقیدەو عیبادەتی مەجوس نەبادا تێکەڵ ببن لای خەڵکی سادەی سەردەمی مەغۆل، بۆیە (فتوی)ی ئاوای داوە بۆ ئەو زەمانە.

پەراوێز:

*ئەو دەستەواژانەی کە لە نێو کەوانەدا هاتوون، قسەکانی مامۆستا (مەلا عەبدوڵڵا ساڵح)ن و، لە نامیلکەکەیەوە وەرگیراون.